

TITO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribيران?** Kay cartataqa apóstol Pablón escribيران ancha khuyakusqan Titoman apachinanpaq (Tito 1.1-11). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 63 otaq 67 watakunapin. Hinaspapas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan, Nicópolis llaqtaman viajashaspan otaq Éfeso llaqtapi kashaspanmi (Tito 3.12).
3. **Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Titopaqmi.

Tito Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?iiTito Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?

Titoqa apóstol Pablopa compañeronmi karan. Chayraykun apóstol Pablo Bernabeypiwan huk law llaqtakunaman Diosmanta allin willakuyta willamuq riqtinku, paykunawan kushka riran. (Gál 2.1-3). Titotan apóstol Pabloqa kamachiran lamar qochapa chawpinpi Creta islapi kaq iglesiakunapi líder kananpaq. Chayta kasukuspan Titoqa mana pisipasa ancha khuyakuywan chaypi hermanokunata yachachiran (Tito 1.5).

4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?**

Kay cartaqa escribisqa karan, Tito iñiyninpi kallpanchasqa kaspá, creyentekunata kallpanchananpaqmi. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa karan, Creta islapi tiyaq creyentekunata q'aqchaspa, iglesiakunapi ordenta churananpaqmi, hinallataq iglesiakunapipas liderkunata churananpaq iman (Tito 1.5).

5. **Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yunanapaq?**

Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qantan lamar qochapa chawpinpi Creta su-tiyuq islapi saqerayki, iglesiakunapa problemankunata arreglanaykipaq, saynallataq sapankama llaqtapi tarikuq iglesiakunapi, noqapa kamachisqayman hina, kamachiq liderkunata nombranaykipaq” (Tito 1.5).

6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?**

Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:

(1) Cartapa qallariyninmanta (Tito 1.1-4).

(2) Iglesiapi liderkunamanta (Tito 1.5-16).

(3) Cheqaq kaq yachachikuymanta (Tito 2.1-15).

(4) Jesucristopi creyentekuna imayna kawsananchismanta (Tito 3.1-15).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Khuyasqay wawqéy Tito, noqa Pablon kay cartata qanman escribimushayki. Yachasqaykiman hinan, noqaqa Diospa serviqnin, hinallataq Señorninchis Jesucristopa apostolnin ima kani. Kikin Diosmi noqataqa kamachiwaran, paypa akllasqan creyente runakunaman Diosmanta yachachimunaypaq, saynapi paykuna Diospi aswan más allinta confianankupaq, hinallataq cheqaq kaq willakuymanta yachanankupaq ima, saynapi Diospa munasqanman hina kawsanankupaq.

² Mana llullakuspa cheqaqta rimaq Diosmi, kay pachata manaraq unanchashaspa prometeran, paypi creeqkunamanqa wiñay kawsayta qonapaq. Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspa, chay prometewasqanchis promesata suyakushanchis.

³ Diospa munasqan tiempo chayamuqtinmi, noqaqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willarani. Chay willakuytan Salvawaqninchis Diosqa noqaman encargawaran runakunaman willamunaypaq. Saynapi kikin Diospuni noqantakama runakunaman palabranta reqsichiran.

⁴ Khuyasqay Tito, qanqa waway hinan kanki, Diospi noqa hina creesqaykirayku. Chaymi noqaqa kay cartata qanman escribimushayki. Hinaspapas noqaqa Dios Taytanchismanta, hinallataq Salvadorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qanta

khuyapayaspa, hinallataq tukuy imapi qanta yanapaspa, hawkallata kawsachisunaykipaq.

Iglesiapipi liderkunata imaynas kanankumanta

⁵ Qantan lamar qochapa chawpinpi Creta sutiyoq islapi saqerayki, iglesiakunapa problemankunata arreglanaykipaq, saynallataq sapankama llaqtapi tarikuq iglesiakunapi, noqapa kamachisqayman hina, kamachiq liderkunata nombranaykipaq.

⁶ Igleziakunapi kamachiq liderkunaga kananku pipapas mana acusanan runakunan. Hinas-papas paykunaga kananku huk warmillayoqmi; saynallataqmi wawankupas Señor Jesucristopi creespa, mana millay viciokunapichu purinanku; aswanmi tayta mamankuta kasukuq kananku, saynapi ama ni pipas chay wawankuta acusanankupaq.

⁷ Igleziapipi kamachiq liderkunaga llapallan creyentekunatan allinta cuidananku, Diospa munasqanman hina tukuy imatapas ruwanankupaq. Hinas-papas iglesiapipi kamachiq liderkunaga manan runakunapa acusanan runakunachu kananku, nitaq paytukusqakunachu, nitaq facillata phiñakuqkunachu, nitaq mach'aq runakunachu, nitaq lisokunachu, nitaq negocionpipas qolqeraykulla runamasinta engañaq runakunachu kananku.

⁸ Aswanmi iglesiapipi kamachiq liderkunaga khayna kananku: visitakunata ancha kusikuywan wasinpi samachiqkuna, allin kaqkunata ruwaqkuna, allinta piensaspa imatapas ruwaqkuna, pimanpas mana

sayapakuspa imatapas ruwaqkuna, Diosta khuyakuqkuna, hinallataq tukuy imatapas controlakuspa ruwaqkuna ima.

⁹ Iglesiapi kamachiq liderkunaga manan Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunapa yachachisqankupiq creenankuchu, nitaqmi chay llullakuspa yachachisqankutachu yachachinankupas. Aswanqa Diosmanta chashkisqanku cheqaq yachachikuyllantan yachachinanku. Saynata yachachispankun, wakintapas yanapayta atinqaku. Hinallataq Jesucristopa contranpi rimaq runakunatapas, Jesucristopi creenankupaq aswan convencechinqaku.

¹⁰ Ichaqa Diospa yachachisqankunata mana kasukuq runakunaga ashkallañan purishanku. Paykunan mana allinkunata yachachispanku, ashka runakunata engañashanku. Chay engañaspa yachachiq runakunamantaqa, ashkan kashanku circuncisión costumbremanta yachachiq runakunaga.

¹¹ Chay runakunataqa upallachispaykiyá, ama dejankichu yachachinankuta. Paykunaga mana allinkunata yachachispankun ashka familiakunata pantachishanku. Hinaspapas paykunaga qolqeta ganankuraykullan yachachiq tukunku.

¹² Chay Creta islamanta huk ancha yachayniyoq runan chay islapi tiyaq runamasinkunamanta rimaran khaynata: “Kay Cretapi tiyaq runakunaga kanku llulla runakunan, raqrapu runakunan, qellakunan, hinallataqmi kawsankupas salqa animalkuna hina”, nispa.

¹³ Chay yachayniyoq runapa nisqanqa cheqaqpunin. Chayraykun paykunataqa

atencionta waqyanayki k'araqta, Señorninchis Jesucristopi allinta iñinankupaq.

¹⁴ Saynata iñispankun paykunaqa Israel nacionniyoq llaqta masiy runakunapa cuentokuna rimasqankupiqa mana creenqakuchu, nitaq runakunapa tukuy inventasqanku kamachikuykunatapas kasukunqakuchu. Chaykunataqa inventaranku Jesucristopa cheqaq yachachisqankunapa contranpi kaq runakunan.

¹⁵ Runakunapa mikhunanpaq Diospa tukuy ima unanchasqanpas, hinallataq huk cosaskuna ruwasqanpas, ch'uya songoyoq runakunapaqqa, ch'uyanchasqan kashan. Ichaga Jesucristopi mana creeq falso yachachiq runakunapaqñataqmi, mana ni imapas ch'uyanchasqachu kashan, piensayninkupas hinallataq concienciankupas qenlli kasqanrayku.

¹⁶ Hinaspapas paykunaqa khaynatán ninku: “Noqaykuqa reqsiykun Diostaqa”, nispanku. Ichaga chay tukuy mana allinkuna ruwasqankuta rikuspanchismi noqanchisqa yachanchis, chay huchallapi kawsaq runakunaqa Diosta negaspa kawsasqankuta. Saynata Diosta negaspankun, chay huchallapi kawsaq runakunaqa mana kasukuq rebelde, rumi songo runakuna kanku. Hinaspapas paykunaqa manan ni imatapas allin kaqtaqa ruwayta atinkuchu.

2

Cheqaq kaq yachachikuymanta

¹ Qanyá ichaqa Tito, Diospa palabranpi nisqanman hina, cheqaq yachachikuykunata runakunaman yachachiy.

² Qanqa Jesucristopi creeq kuraq qarikunaman yachachiy, tukuy ima ruwasqankupipas responsable kanankupaq, aycha cuerponkupa munasqanta controlanankupaq, tukuy imatapas allinta piensaspa ruwanankupaq, Diospi allinta confiaspa creenankupaq, runamasinkuta allinta khuyakunankupaq, hinallataq imatapas paciencian ruwanankupaq ima.

³ Saynallataqyá Jesucristopi ññiq kuraq warmikunamanpas yachachillaytaq, Diosta anchata respetaspa, allinta comportakunankupaq, runamasinkumanta yanqapuni ama rimanankupaq, ama cuento q'epi kanankupaq, hinallataq ama mach'aq kanankupaq ima. Aswanmi paykunaqa, huk allin ejemplo kaspanku, allin kaqkunata yachachinanku

⁴ sipas warmikunaman, paykuna qosankuta hinallataq wawankutapas sumaqta khuyakunankupaq,

⁵ allin yuyaywan purinankupaq, mana waqllikuspa ch'uya kawsayniyoq kanankupaq, familiarankutapas allinta atiendenankupaq, allin comportamientoyoq kanankupaq, hinallataq qosankutapas kasukuspa kawsanankupaq ima, saynapi Diospa palabranpa contranpi ama ni pipas malta rimanankupaq.

⁶ Saynallataqyá jovenkunatapas yachachiy, tukuy imatapas allinta piensaspa ruwanankupaq.

⁷ Khuyasqay Tito, qanqa primertayá llapanpaq huk allin ejemplo kay, tukuy ima ruwasqaykipi.

Yachachispaykiqa tukuy allin sonqowan, hinallataq respetowan yachachiy.

⁸ Saynallataq rimaspaykipas allin yachachikuykunaman hina rimay, saynapi pipas qanpa contraykipi malta ama rimanankupaq. Sichus kay nisqaykunata ruwanki chayqa, noqanchispa contranchispi kaq runakunaqa, p'engakuspankun, contranchispiqa manaña maltaqa rimanqakuñachu.

⁹ Saynallataq patronniyoq kaqkunatapas yachachiy, patronninkuta kasukunankupaq, respetaspa imatapas allinta ruwanankupaq, ama kutipakuq kanankupaq,

¹⁰ hinallataq patronninkumanta imatapas ama suwakunankupaq ima. Aswanqa patronninkupa confianan runakuna kachunku. Sayna kaqtinkun llapallan runakunaqa rikunqaku, Salvawaqninchis Diospa yachachikuyninkunaqa ancha allinpuni kasqanta.

Diospa cheqaq khuyakuyninmanta

¹¹ Diosqa kay pachapi llapallan runakunamanmi ancha khuyakuyninta rikuchiwaranchis, saynapi paypi creeqkunaqa gratislla salvasqa kananchispaq.

¹² Diosqa chay khuyakuyninwanmi yachachiwanchis, mana allinkunata amaña ruwananchispaq, hinallataq tukuy huchakunata saqenanchispaq ima. Chay huchakunata saqespanchismi noqanchisqa kay pachapi kawsasunchis allinta ruwaspa, payta yupaychaspachis, hinallataq cuerponchistapas controlakuspa ima.

¹³ Chaykunata ruwaspanchisyá ancha kusikuywan suyakusun Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawta. Payqa ancha atiyuniyoq Diosninchismi. Paymi salvawaqninchis kaspá, ancha k'ancharishaq atiyinwan hamunqa.

¹⁴ Señorninchis Jesucriston cruzpi wañuran, huchanchiskunata perdonawananchispaq, hinallataq salvawananchispaq ima. Chaykunataqa ruwaran, paypa ch'uya wawankuna kananchispaqmi, hinallataq tukuy songonchiswan allin kaqkunata ruwananchispaq iman.

¹⁵ Chaykunatayá Tito, Diospa atiyinwan llapanman yachachispa kallpanchay, hinallataq mana corregikuy munaqkunatapas Diospa atiyin qosusqaykiwan allinta q'aqchay kasukunankupaq. Hinaspapas qanqa amayá permitiychu ni pipas despreciasunaykitaqa.

3

Jesucristopi creyentekuna imayna kawsananchismanta

¹ Qanqa Tito, Jesucristopi llapallan creeqkunatayá yuyarichiy, llaqtakunapi kamachiq autoridadkunata kasukuq kanankupaq. Saynata kasukuspankuyá, allin kaqta ruwanankupaq listolla kachunku.

² Amayá pimantapas millaytaqa rimachunkuchu, nitaq piwanpas yanqapuniqa peleaspachu kawsachunku. Aswanqa llapallan runakunawanyá allinpi kachunku, saynapi llamp'u songo kasqankuta rikuchikunankupaq.

³ Noqanchispas ñawpaqqa mana yuyayniyoq ignorante runakunan karanchis. Chaymi

Diospa nisqanta mana kasukuspa, Diosmanta karunchasqa, millay qenlli huchakunata ruwaspa kawsaranchis, cuerponchispa munasqanta kusichispa, runamasinchista envidiakuspa, runakunawan cheqnichikuspa, hinallataq noqanchis purapas cheqninakupan kawsaranchis.

⁴ Ichaqa salvawaqninchis Diosmi, kay pachapi llapallan tiyaq runakunata khuyakuwasqanchis-rayku, Wawan Jesucristota mandamuran

⁵ salvawananchispaq. Diosqa salvawaranchis manan noqanchis imatapas allin kaqkunata ruwasqanchisraykuchu, aswanqa anchata khuyakuwasqanchisraykun. Diosqa Santo Espiritunpa atiyinwan salvawaspanchismi, llapallan huchanchiskunamanta limpiawaspanchis, wiñay kawsayta qowaranchis. Chaymi Jesucristopi creeqkunaqa kaqmantapas naceruswan hina kanchis.

⁶ Diosqa Santo Espiritutan noqanchisman qowaranchis, salvawaqninchis Señorninchis Jesucristontakama, tukuy imapi aswan mastaraq yanapawananchispaq.

⁷ Noqanchisqa manan mereceranchishchu Diospa khuyakuynintaqa. Ichaqa ancha khuyakuyniyuq kaspan, payqa wiñay kawsayta qowaranchis, huk herenciata hina chashkinanchispaq.

⁸ Kay willakuyqa cheqaqpunin. Chaymi noqaga munani hukkunamanpas sapa kutin mana pispaspas yachachinaykita, saynapi Jesucristopi llapallan creeqkuna, Diospa nisqanman hina, allin kaqkunata ruwanankupaq. Chay allin ruwayqa

allinmi, hinaspapas llapallan runatan yanapan, allinta kawsanankupaq.

⁹ Ichaqa amayá qanqa yanqa tonteriaskunamantachu discutinakuy, nitaq ñawpaq abuelonchiskunapa sutinkunamanta rimasqankutachu uyariy, nitaq lukullamanchu imamantapas phiñakuy, nitaq Moisespa escribisqan leykunamanta rimaspachu, hukkunawanpas discutinakuy. Chaykunata ruwaspa kawsayqa mana imapaq valeqmi; hinaspapas manan ni ima allinmanpas apakunchu.

¹⁰ Pipas iglesiapi divisionta ruwaq runataqa allinta atencionta waqyay huk kutita otaq ishkay kutita ima. Sichus mana kasukunqachu chayqa, expulsaspa ama paytaqa chashkiychishñachu.

¹¹ Sayna mana kasukuq runakunaqa manan Diosmanta allin willakuykunapiqa creenkuchu. Chaymi paykunaqa millay qenlli piensayniyoq kanku. Chaymi paykunaqa huchapi kawsasqankurayku, huchankupa condenasqan kashanku.

Imatapas Tito allinta ruwananpaq Pablo kachisqanmanta

¹² Tito, qanmanmi mandamusaq wawqenчис Artemasta otaq wawqenчис Tiquicota. Paykunamanta mayqenpas qanman chayaramuqtin hinallayá, qanqa apurayllaman Nicópolis llaqtaman visitamuwanaykipaq hamunki. Noqaqa paray tiempopin chay Nicópolis llaqtapi qepakunaypaq allintaña piensaruni.

¹³ Hinaspapas Zenas sutiyoq abogadota, hinallataq Apolos sutiyoq wawqenchistapas yanapaykuy tukuy atisqaykiwan, saynapi ama imapas viajenkupi faltananpaq.

¹⁴ Jesucristopi llapallan creyentekunaqa necesidadpi kaq wawqenchiskunatayá yanapayta yachachunku. Saynata ruwaspankun paykunaqa allin kaqkunata ruwaspa servicial kanqaku, saynapi yanapayta yachanankupaq.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁵ Noqawan kaq wawqenchiskunan saludota apachimusunki. Qanpas noqaykupa parteykumantayá Señorninchis Jesucristopi creeq llapallan khuyakuwaqninchis wawqenchiskunata saludaykapuwayku.

Diosninchisyá sapa p'unchaw qankunawan kaspá, tukuy imapi yanapasunkichis. Amén.

Mosoq Testamento
New Testament in Quechua, Eastern Apurímac
(PE:qve:Quechua, Eastern Apurímac)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Quechua, Eastern Apurímac

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Quechua, Eastern Apurímac [qve], Peru

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Quechua, Eastern Apurímac

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

6f014d23-5769-5b13-a966-db00dc673469